

Vrijdag 14 januari 1916 – ochtendeditie

Tewerkstelling Belgische geïnterneerden.

Op de fabriek van bronswerken van de firma Becht en Dyserink te Weesperkarspel zullen maandag a.s. dertig Belgische geïnterneerden werkzaam gesteld worden. Op het terrein van de fabriek wordt een loods opgetrokken voor woning en voorzien van keuken en slaapgelegenheid.

Memoranda (KvdW).

Brussel, 2 Januari.

Van de dag van gisteren, de eigenlijke nieuwjaarsdag, onthoud ik alleen het grappig en wanhopig hollen van ettelijke hoge hoeden op de joelende jacht van verwoede windhozen. Hetgeen hoofdzakelijk bewijst, dat er, niettegenstaande alles, te Brussel nog nieuwjaarswensers te vinden zijn. Overigens wordt de stad, het middaguur voorbij, in volle en onverdeelde eigendom overgelaten aan het razen der vlagen, die ons de verontschuldiging leveren voor het gebrek aan belangstelling, dat wij laten blijken. Het feestelijke schijnt er dit jaar blijkbaar niet te willen in komen. Waarom zou het, trouwens ...

Het belangwekkende bepaalt zich voor heden tot het feit, dat aan het grote Postgebouw het plankje, waar tweemaal daags de laatste oorlogstelegrammen van Duitse zijde worden uitgehangen, ditmaal overdekt is met een dikke, zwarte viltlaag, alsof men voor één dagje de oorlog begraven, of althans negeren wou. Allang lezen wij niet meer wat het plankje ons aan nieuws kon leren; het belet niet dat het ons in onze gewoonten hindert, het nu zo overdekt te zien. Want de mentaliteit van Brussel wordt die van de kleine steden met kleine gewoonten ...

Belangwekkender is misschien, dat een gewezen ambtenaar van het ministerie van oorlog, naar ons een rood papier meldt, ter dood is veroordeeld, en daarenboven tot een jaar gevangenis. De man is, heet het, te ziek om onmiddellijk door de kop geschoten te worden.

3 Januari.

Familieleden zijn uit Gent en van op nieuwjaarsbezoek terug. Zij vertellen met iets als ontzetting, die ik zo goed begrijp, hoe in de nacht van 31 december, van elf uur tot na middernacht, Klokke Roeland, het overoude hart der stad, de lucht doordreund en doordaverd heeft.

In 1913, toen koning Albert de Gentse wereldtentoonstelling zou gaan inhuldigen, woonde ik het bij, dat, terwijl zij triomf aan het luiden was, Klokke Roeland ineens een barst kreeg; en gij stelt u moeilijk voor hoe pijnlijk, hoe diep- en human pijnlijk het aandeed, eensklaps die grote, oppermachtige stem, die alle andere in de trotse zekerheid van haar blijde verkondiging, overluidde, daar te horen kreunen, razerig van onbeholpenheid. - Men had de barst gestopt: al bezat het zuivere metaal zijn volle sonore macht niet meer, het deed zijn dienst, en de Gentenaars, die van hun roemrijke klok meer dan van welke uiting van hun stadswezen houden, waren er dankbaar om.

Op nieuwjaarsnacht nu heeft men de stadsmond weer ter verkondiging doen luiden: en niemand allicht die daar aanstoot aan zou genomen hebben; - tot daar opeens de klok weer gebarsten is. De oude wonde is weer opengereten; weer heeft de schorre schreeuw weerklonken van het gekwetste brons, te wreder naar het menselijker klonk.

Men heeft het luiden niet gestaakt: lange stonden heeft men Roeland, hoog daar in zijn somber en sidderend Belfort, zijn nood laten huilen, wijd over de etappestad, enkele kilometers van het slagveld af. - En nu zou u mij zeker beschuldigen van verouderde romantiek en lachen om mijn naïeve grootspraak, indien ik u zegde, dat ik bij dat verhaal gedacht heb aan al de smart, waar deze krijtend gekwetste mond, waar deze huilende ziel het symbool van was in die vreugdenacht. En u zou misschien gelijk hebben. Maar ik verzeker u dat geen Vlaming niet sidderen zal, als hij verneemt dat op oudejaarsavond Klokke Roeland weer gebarsten is, maar niet te minder is blijven kleppen de nood van het vaderland.

5 Januari.

Weer ontheiligt het kanon de nacht.

Weer weken is het, dat wij het aldus stompen horen in de dichte, als wollen nachstilte, stoten voelen in onze onzekere dommel of in het wachten van onze wake. En telkens: dat gevoel van een ontheiliging.

Overdag lopen wij op straat, in wijken waar men er veilig voor is, onder bezigheden die er doof voor maken, bij de drukte van het dagelijks gebeuren. Maar als wij liggen in bed, in de toegedekte stilte, dan stoot het telkens onze hersens aan; wij ondergaan het als een buitenritmische hartenklop, offer maar dringender dan de natuurlijke; en dat storen van de allergewoonste, onontkoomlijkst functionele gewaarwording is misschien de reden, dat wij ze voelen als een ontheiliging. Waarbij natuurlijk komt, dat het als een wanverhouding aandoet, het gevecht te horen op het ogenblik dat wij rusten en rust ons normaal voorkomt, terwijl het voor ons zwijgt terwijl wij gebonden zijn door wat wij zelf kunnen noemen ons dagelijks gevecht.

Of is dit weer een “impression fausse”, een gevoelsstaat zoals wij er wel meer ondergaan, tot verontrustens toe? - Wij bekommeren er ons wel eens om; wij menen er het symptoom van een geestesstoornis in te zien.

En wij denken er niet aan, bij ons persoonlijk geval, hoe waarlijk abnormaal het ook is, dat heel de geestelijke gevoeligheid, de ganse wereld der gevoelens, zoals zij in Europa gangbaar en aangenomen waren, was het soms ook maar gemakshalve en zonder verdere controle, deerlijk uiteengeschoot, en in elk geval ten zeerste gewijzigd moet heten.

De oorlog, menen sommigen, heeft ons heel wat primitiever van gevoel gemaakt. Men zou geneigd geweest zijn het te geloven, als, vooral in het begin van de oorlog en vooral onder de vrouwen, ook te Brussel een godsdienstwoede ging heersen, die zijn onmiddellijke reden vond in het panische van de toestand, en die dan ook nu wel bekoeld schijnt. Maar er zijn andere gevoelens, die men weliswaar niet aan rechtstreeks en gestaag toezicht pleegt te onderwerpen, maar die niettemin zulke wijziging hebben ondergaan, dat zij in het oog springen ook van hem, die geen professie van moralist uitoefent, en eveneens wijzen op een terugkeer van onze gevoelens naar meer oorspronkelijke banen. Hoe staat het, bijvoorbeeld, met onze mensenzelfde, (en ik heb hier natuurlijk de volkeren op het oog, die in de oorlog rechtstreeks betrokken zijn)? Het staat met dit diep geankerd gevoel, de hoek- en toetssteen van het haast twintig eeuwen oude Christendom, dat wij allen ten dood doemen die wij als vijanden van het vaderland - het Duitse, het Engelse, het Franse, het Italiaanse, en wat gij er verder bij noemen wilt -, haten uit de grond van ons hart. Bij lezing schijnt dat overdreven, omdat bij lezing bezinning komt. Maar zij komt zelfs niet bij het opstellen van oorlogsbulletins, die blijer klinken naarmate zij een groter getal verslagenen mogen vermelden. En nochtans was menselijkheid een

veel natuurlijker, een veel meer vanzelfsprekend gevoelen geworden dan, bijvoorbeeld, patriottisme. Dit klinkt nu reeds, na nauwelijks zeventien maanden oorlog, - die er weliswaar zeventien te veel zijn -, vreemd en absurd. Maar wij allen toch, wij beschouwden vaderlandsliefde als ondergeschikt aan de weldaden, die heetten voor te spruiten uit het gevoel van wereldburgerschap. Zelfs volkeren als de Vlamingen, die in deze een gelukkig voorbeeld kunnen heten, beschouwden doorgaans hun strijd tot behoud van eigen wezen, in alle uitingen daarvan, als niet anders dan een waarborg tot beter veroveren van de Europese identiteit; zij wisten, dat de ontwikkeling van de eigen raseigenschappen, van de specifieke volksdeugden, de zekerste bodem is voor algemeen menselijke ontwikkeling, en dat diffusie van die eigenschappen, het prijsgeven en laten opslorpen ervan, de gewisse wegsmelting was in de kroes der Europese cultuur, die er trouwens aldus het minimum van baat bij had. Zij waren overtuigd, dat deze volkeren in het koor van het algemene hun stem, neen: hun woordje van zeggen bewaren, die er juist voor zorgen, zich tegen opzuigen, en zelfs tegen grotere geschiktheid daartoe, schrap zetten. Verhoging der entropie betekent vermindering van kracht; behoud van alle eigen vermogens wil zeggen: te gemakkelijker tot zich halen van wat ons tot volle ontwikkeling ontbreekt; - en, zowaar, dit was de hoofdgrondslag van onze vaderlandsliefde, en niet alleen, geloof ik, van de onze ... En nu? - Ik geloof niet, dat men in deze ongelijk heeft, van een terugkeer tot de primitiviteit te spreken ...

Ziedaar dus twee leuzen, waarvan de inhoud voor ons stellig veranderd is. Hoe staat het verder met de vredesgedachte, om nog alleen deze te noemen? Het staat er mee dat dezen, die er het meest rechtstreeks in betrokken zijn, de soldaten nl., er het minst van willen weten, en het staat vast dat, wie met tegenzin naar het front vertrok, tot de oorlog bekeerd is, zodra hij de vuurdoop heeft ondergaan: eeuwenoud gevoel, dat de afschuwelijke gelegenheid vond tot

nieuwe openbaarheid. Vredesapostelen vindt men dan ook doorgaans alleen buiten het slagveld, en niet het minst onder dezen, die bij de vrede een andere baat hebben, dan bloot het behoud van het leven.

Mensenliefde, die nog alleen is: verzorgen van het maatschappelijk evenwicht, zonder verdere sentimentaliteit om moord en slachterij (ik overdrijf enigszins met opzet); vaderlandsliefde, die in hoofdzaak betekent: zucht tot vechten en drang tot veroveren; zucht naar vrede, die nog slechts op profijt berust en die vooral niet mag geweten worden aan walg voor onnodig bloedvergieten. Ja, men zou gaan geloven, dat de oorlog ons inderdaad primitiever heeft gemaakt. Al wil het misschien niets anders zeggen, dan dat wij ons voor de oorlog maar heel slecht rekenschap gaven van onze gevoelens, en dat herziening van hun waarde zich ten zeerste opdringt ...

Veroordelingen in België.

In het Vlaamsche Nieuws worden door de Duitse overheid in België de volgende veroordelingen bekend gemaakt:

Door vonnis van een veldgerecht bij het gouvernement der vesting Antwerpen van 4 januari 1916, werden wegens poging tot krijgsverraad o.a. veroordeeld:

1. Siegmund Katz, handelaar in Antwerpen, tot 6 jaar en 1 maand tuchthuis;
2. Willem Franse, landbouwer in Antwerpen tot 4 jaar en 1 maand tuchthuis;
3. Gerardus Dewever, schoenmaker in Antwerpen, tot 3 jaar en 6 maanden tuchthuis:

4. Joris Crabbe, toezener in Antwerpen, en Josepha Lissen, verkoopster in Antwerpen, ieder tot 2 jaar en 6 maanden tuchthuis.

Bij vonnis van 22 december 1915 van een veldkrijgsraad zijn hierna vermelde personen veroordeeld:

1. Laura Acar, naaister te Gent, en
2. Emiel De Paepe, scheepsbevrachter te Antwerpen, beiden tot levenslange dwangarbeid.
3. Armandus Thonard, verkoper te Brussel, tot 15 jaar dwangarbeid;
4. Vrouw Celina Thonard, te Brussel,
5. Felicia Acar, rentenierster te Gent,
6. Jan Verheeken, werkmán in de werkhúizen van de spoorweg te Gent,
7. Vrouw Juliana Verheeken te Gent: elk tot 3 jaar dwangarbeid.
8. Johanna Acar, borduurster te Gent, tot 2 ½ jaar dwangarbeid.
9. Hendrik Crockaert, werkmán te Rijsel, tot 5 jaar dwangarbeid.

Laura Acar en Armandus Thonard hebben getracht posten op te stellen om verspieding uit te voeren op de spoorweg; zij hebben ook de vijand mondeling en schriftelijk ingelicht over oorlogsaken.

Verheeken heeft zich schuldig gemaakt aan verspieding op de spoorweg.

De Paepe heeft verspieding uitgevoerd ten voordele van de vijand.

Crockaert heeft getracht verspieding uit te voeren.

De overige veroordeelden hebben hulp daartoe verleend.

De veldkrijgsraad heeft alleen met het oog op de jeugdige ouderdom van de voornaamste schuldige, Laura Acar, ervan afgezien de doodstraf tegen haar uit te spreken.

Vonnis van 29 december 1915 van een veldkrijgsraad:

1, De voormalige bureeloverste in het Belgisch ministerie van oorlog, Jozef Freyling, te Etterbeek, heeft zich schuldig gemaakt aan oorlogsverraad door manschappen naar de vijand over te brengen en door schriftelijke betrekkingen over oorlogszaken te hebben onderhouden met personen van het vijandelijk leger; hij heeft eveneens ophitsende geschriften helpen verspreiden: derhalve wordt hij ter dood en tot één jaar gevangenis veroordeeld.

2, 3, 4. Adolf de Keyser, bankbeambte te Brussel; Maria Henry, zonder beroep, te Brussel, Lodewijk Poleunis, handelsreiziger, te Watermaal, hebben zich schuldig gemaakt aan oorlogsverraad, door manschappen naar de vijand over te brengen.

De Keyser en Marie Henry hebben eveneens ophitsende geschriften helpen verspreiden.

De Keyser en Maria Henry worden elk met 12 jaar en 1 maand dwangarbeid en Lodewijk Poleunis met 15 jaar dwangarbeid gestraft.

5, 6, 7, 8 en 9. Pieter Damiens, bierbrouwer te Brussel; Arthur Billemont, koffiehuishouder te Brussel; Jozef Lombet, dagbladschrijver, te Sint-Lambrechts-Woluwe; Juliaan Walckiers, bouwkundige te Brussel; Antoon Ducoeur, schrijnwerker te Brussel, hebben oorlogsverraad helpen plegen, bestaande in het toevoeren van manschappen naar de vijand. Billemont heeft daarenboven verzuimd zich als soldaat aan te melden en ophitsende geschriften helpen verspreiden.

Damiens wordt met 8 jaar dwangarbeid gestraft; Billemont met 9 jaar dwangarbeid, en Lombet, Walckiers en Ducoeur ieder met 2 ½ jaar dwangarbeid.

10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 en 20. Juliette Renkin, rentenierster te Brussel; Jozef De Keyser, boekhouder te Brussel; Serafinus Vermeulen, pater-jezuïet te Brussel; Julius Petit, onderpastoor te Brussel; Ernest Peeters, koffiehoudster te Etterbeek; Paul Damiens, geestelijke te Elsene; echtgenote Anne-Marie Legrand, te Schaarbeek; Paul Dom, pater-jezuïet te Brussel; Willem-Jozef Vandenbroeck, werkman, te St.-Huibrechts-Lille; Hendrik Vandenbroek, werkman te St.-Huibrechts-Lille, en Maria Vandenbroek, werkster te St.-Huibrechts-Lille, hebben eerplichtigen het overschrijden der grens vergemakkelijkt. Vermeulen heeft ook op verboden wijze brieven bevorderd; Petit heeft ook smaadgeschriften helpen verspreiden; Peeters heeft ook verzuimd zich als soldaat aan te melden en ophitsende geschriften helpen verspreiden.

Zij worden gestraft: Juliette Renkin, met 6 maand gevangenis, min 1 maand voorlopige hechtenis, en 1000 mark boete; Jozef De Keyser, 6 maand gevang, min 1 maand voorlopige hechtenis; Pater Vermeulen, 8 maand gevang; onderpastoor Petit, 3 maand gevang, min 1 maand voorlopige hechtenis, en 100 mark boete; Ernest Peeters, 1 ½ jaar dwangarbeid; de geestelijke Damiens, 1 maand gevang en 500 mark boete; Anne-Marie Legrand, 300 mark boete; pater Dom, 300 mark boete; Willem Jozef Vandenbroek, 8 maand gevang, min 2 maand voorlopige hechtenis; Hendrik Vandenbroek, 1 ½ jaar gevang, min 2 maand voorlopige hechtenis; Maria Vandenbroek, 6 maand gevang, min 2 maand voorlopige hechtenis.

21. Kamiel Pollet, bureeldienaar, is wegens het verlenen van hulp bij het overbrengen van manschappen vrijgesproken, maar wegens het verspreiden van ophitsende geschriften tot 1 maand gevangenisstraf

veroordeeld, welke straf hij door de voorlopige hechtenis uitgedaan heeft.

22. Gaston Quien, advocaat, is wegens het overbrengen van manschappen vrijgesproken, wegens het niet aanmelden als Fransman tot 3 maand gevangenis, min 1 maand voorlopige hechtenis, veroordeeld.

23, 24, 25. Echtgenote Hubertina Billefont te Brussel, echtgenote Esther Henry, te Brussel, en Edward Preys, koffiehuishouder, zijn bij gebrek aan bewijzen vrijgesproken.

Freyling heeft een organisatie in het leven geroepen om manschappen naar de vijand toe te voeren. Het tegen hem uitgesproken doodvonnis is, met het oog op zijn slechte staat van gezondheid, tot dusver niet voltrokken.

Vrijdag 14 januari 1916 – avondeditie

Geen berichten over België.